



**Самовар кипит,
уходить не велит.
Чайная церемония в России**

Beata Gawęcka-Ajchel

Scenariusz lekcji

**Poradnik metodyczny do języka rosyjskiego
dla II etapu edukacyjnego wprowadzanego jako I język obcy w klasach
IV–VIII SP oraz jako II język obcy w klasach VII–VIII SP**

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl



Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Temat zajęć:

Самовар кипит, уходить не велит. Чайная церемония в России

Poziom edukacyjny:

szkoła podstawowa, wariant II.1 podstawy programowej

Klasa, czas trwania zajęć: VIII, 45 minut

Cele ogólne:

- omówienie ceremonii picia herbaty w Rosji w nawiązaniu do tradycji w innych krajach (np. Chiny, Japonia, Wielka Brytania, Turcja, Gruzja, Polska, Indie, Tajlandia),
- rozwijanie wiedzy realioznawczej uczniów na temat życia społecznego mieszkańców Rosji,
- poznanie i utrwalenie odmiany czasownika *нумь* w czasie teraźniejszym,
- poznanie przysłów rosyjskich związanych z tematem lekcji.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wymienia po rosyjsku nazwy krajów słynących z tradycji picia herbaty,
- zna formy osobowe czasownika *нумь* w czasie teraźniejszym i potrafi zastosować je w zdaniach,
- opisuje, jak można pić herbatę w Rosji (np. *вприкуску, внакладку*) i stosuje nowe słownictwo w wypowiedziach ustnych,
- tworzy samodzielnie krótkie wypowiedzi ustne w języku rosyjskim, opisujące ceremonię picia herbaty w Rosji,
- rozumie różnice kulturowe pomiędzy krajami.

Metody, techniki, formy pracy:

burza mózgów, praca w parach, praca w czteroosobowych grupach, praca z całym zespołem klasowym, praca z tekstem (tekst powiększoną czcionką dla uczniów słabowidzących), z materiałem ilustracyjnym, źródłowym/literackim, praca z filmem (w przypadku uczniów z dysfunkcją słuchu można skorzystać z propozycji filmu z napisami, ewentualnie z transkrypcji tekstu), rozmowa, wykorzystanie materiałów z internetu (w przypadku uczniów z dysfunkcją wzroku warto zadbać o właściwy kontrast i dobrą jakość wydruku), metoda indukcyjna.

Środki dydaktyczne:

karty pracy opracowane przez nauczyciela – materiał leksykalny i gramatyczny, słowniki polsko-rosyjskie, zdjęcia, film, tablica multimedialna lub ekran i rzutnik, wirtualna tablica (wykorzystana w edukacji zdalnej, np. Miro, Jamboard), zasoby internetowe (do wyboru):

- wybrane fragmenty z informacji zawartej na stronie kofe-dostavka.ru,
- zdjęcia samowarów ze strony samovarmuseum.ru oraz film „Rosyjskie pamiątki” dostępny na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej i stronie akademia.pwn.pl,
- dostępne w serwisie YouTube filmy o parzeniu herbaty z wykorzystaniem samowara:
 - [Чай из САМОВАРА](#),
 - [Самовар. Генерал стола и как его топить](#),

- rosyjskie przysłowia dotyczące herbaty i ceremonii parzenia herbaty dostępne na stronie: gzheli.net.

Przebieg zajęć

Część wstępna

Nauczyciel prosi uczniów o wskazanie krajów, w których popularne jest picie herbaty (burza mózgów). Uczniowie wymieniają kraje, a następnie zapisują ich nazwy na tablicy. Ćwiczenie jest jednocześnie okazją do utrwalenia nazw państw oraz formy rzeczownika w miejscowniku lp. Jeśli uczniowie nie znają nazwy jakiegoś państwa – korzystają ze słownika polsko-rosyjskiego.

Чай любят пить в...

Россия – в России; Китай – в Китае; Великобритания – в Великобритании (Англия – в Англии); Япония – в Японии; Турция – в Турции; Грузия – в Грузии; Индия – в Индии; Таиланд – в Таиланде; Польша – в Польше

Część właściwa

Uczniowie oglądają film, żeby dowiedzieć się, jak parzy się herbatę z samowara.

Przed obejrzeniem filmu nauczyciel prosi uczniów o stworzenie słowniczka poprzez wynotowanie podczas oglądania rosyjskich odpowiedników polskich słów: *samowar, wrzątek, taca, łyżeczka do herbaty, parzyć herbatę, filiżanka, esencja, czajnik do zaparzania herbaty*.

W trakcie oglądania filmu uczniowie notują rosyjskie słowa. Następnie, pracując w parach, sprawdzają, czy poprawnie je zapisali. W tym celu wymieniają się kartkami i poprawiają ewentualne błędy w zapisie na kartce kolegi lub koleżanki. Takie ćwiczenie wyrabia u uczniów umiejętność wyszukiwania błędów, co pozwala na skorygowanie ich, a w przyszłości ułatwia wyszukiwanie błędów w tekście napisanym przez siebie. Podsumowaniem tej części jest zapisanie słów na tablicy. Nauczyciel sprawdza poprawność zapisu.

Następne ćwiczenie uczniowie wykonują w grupach czteroosobowych. Uczniowie sami dobierają się w grupy. Otrzymują kartę ze zdaniami w języku rosyjskim na temat picia herbaty w różnych krajach i na podstawie przykładów tworzą paradygmat odmiany czasownika *пить* w czasie teraźniejszym. Nauczyciel sprawdza poprawność zapisu, podchodząc do uczniów. Zastosowanie metody indukcyjnej pozwala młodzieży lepiej zapamiętać nowy materiał gramatyczny. Uczniowie wklejają kartki z paradygmatem odmiany czasownika do zeszytu.

Następnie w parach układają po 4 zdania z czasownikiem *пить* w czasie teraźniejszym. Ćwiczenie można uatrakcyjnić, wprowadzając dodatkowo lukę informacyjną. Uczniowie układają indywidualnie 2 zdania prawdziwe i 2 fałszywe. Następnie w parach czytają sobie nawzajem zdania i określają, które jest prawdziwe, a które fałszywe.

Nauczyciel prezentuje kilka przysłów związanych z tematem lekcji, np.:

- *Не чаем единым сит человек.*
- *Самовар кипит, уходит не велит.*
- *Выпей чайку, забудешь тоску.*

Potem uczniowie z pomocą uczącego tłumaczą je na język polski, szukając jednocześnie polskich odpowiedników.

Jako ciekawostkę dla uczniów bardziej zainteresowanych językiem rosyjskim i realiami codziennego życia w Rosji nauczyciel może podać następującą informację związaną z piciem herbaty:

*„Сейчас мы пьём чай **внакладку**, то есть положив сахар в чашку, но так было не всегда. Раньше пили **вприкуску**: держали кусок сахара за щекой и запивали чаем. Сахар был дорогим товаром, поэтому не каждая семья могла его себе позволить. В бедных семьях был обычай пить **вприглядку**: кусочек сахара клали в центр стола и глядели на него, представляя, что чай сладкий. Если и на стол положить было нечего, тогда приходилось пить **впридумку**. Ну вы понимаете, как это”* (źródło: nobelfaik.livejournal.com).

Część podsumowująca

Uczniowie podsumowują, czego nauczyli się w czasie lekcji. Nauczyciel, chcąc się upewnić, czy założone przez niego cele lekcji zostały zrealizowane, może posłużyć się opisaną w poradniku metodą ewaluacji „walizka, kosz i worek” lub techniką niedokończonych zdań, np.: „Na tej lekcji najbardziej podobało mi się...”, „W uczeniu przeszkadzało mi...”, „Lubię się uczyć przez/ przy pomocy...”, „Z łatwością przyszło mi zapamiętanie...”, „Trudność sprawiło mi natomiast...”.

Nauczyciel w trakcie tej lekcji ocenia zaangażowanie uczniów, wystawiając oceny z aktywności.

Uczący, prowadząc rozmowę z całą klasą, prosi uczniów, by wskazali umiejętności, które ich zdaniem mogą się przydać w przyszłości na rynku pracy. Podkreśla potrzebę holistycznego rozwoju wszystkich uczniów.

Alternatywne sposoby przeprowadzenia lekcji

Lekcję według niniejszego scenariusza można przeprowadzić w formie zdalnej, wykorzystując wirtualne tablice (np. Miro, Jamboard etc.). Można również połączyć omawiane treści z pokazem parzenia herbaty z samowara. Taka forma będzie atrakcyjna dla uczniów, a ponadto pozwoli jeszcze bardziej zaangażować ich w proces uczenia się.

Na koniec lekcji nauczyciel prosi, by uczniowie opowiedzieli o ceremonii picia herbaty w Rosji. Ćwiczenie realizujemy w ten sposób, że uczniowie kolejno tworzą opowiadanie, dodając po jednym zdaniu. W ten sposób powstaje wypowiedź ustna, którą wystarczy zapisać. Takie zadanie uczniowie mogą wykonać w ramach pracy domowej.

Komentarz metodyczny oraz realizacja kompetencji kluczowych/ treści ponadprzedmiotowych oraz umiejętności uniwersalnych

Zaproponowane metody, techniki i formy pracy pozwalają kształtować następujące kompetencje kluczowe: uczenia się, porozumiewania się w języku obcym, np. w zakresie rozumienia i tworzenia informacji, w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, a ponadto odwoływać się do wiedzy uczniów z zakresu wiedzy o kulturze, geografii, wiedzy o języku. Uczniowie mogą kształtować kompetencje miękkie, takie jak wysoka

kultura osobista. Nabywają umiejętności w zakresie pracy w grupie, umiejętności organizacji pracy, kompetencje cyfrowe.

W czasie tej lekcji uczniowie mogą dodatkowo odwołać się do własnych doświadczeń z podróży, nawiązać do tradycji picia herbaty w innych krajach, opowiedzieć o kontaktach z obcokrajowcami. Omawiane treści poszerzają wiedzę realioznawczą młodzieży na temat tradycji i zachowań obcokrajowców (mieszkańców Rosji, Japonii, Wielkiej Brytanii etc.).

Nauczyciel, chcąc budować motywację uczniów, stosuje pochwały, „plusami” nagradza odpowiedzi i aktywność uczniów. Komunikacja pomiędzy nauczycielem i uczniami powinna być życzliwa, wspierająca, uczący powinien wskazać uczniom, jak wyciągać wnioski z popełnianych w czasie lekcji błędów. W przypadku edukacji zdalnej ważne jest nieustanne angażowanie uczniów, zadawanie im pytań, zachęcanie do pisania na tablicach wirtualnych, do zabierania głosu. Bardzo istotne jest zadbanie o potrzeby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), np. z dysfunkcją narządu wzroku. Dlatego korzystając z tablic wirtualnych, nauczyciel powinien zatroszczyć się o właściwą komunikację i przeczytać na głos informacje zapisane przez innych uczniów oraz opatrzyć stosownym komentarzem rysunki wykonywane przez młodzież.

Modyfikacje do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)

Nauczyciel powinien zadbać, by uczniowie słabowidzący i słabosłyszący mogli zająć miejsca blisko ekranu lub tablicy interaktywnej. Uczniowie z dysfunkcją wzroku powinni mieć zapewnione właściwe oświetlenie oraz możliwość skorzystania z zastąpienia okien.

- W przypadku uczniów z dysfunkcją słuchu zadanie można dostosować poprzez skorzystanie z przedstawionej propozycji filmu z napisami lub transkrypcji tekstu. Uczniowie z dysfunkcją wzroku powinni otrzymać karty pracy i wydruki z powiększoną czcionką.
- Dodatkowo nauczyciel powinien na bieżąco śledzić zrozumienie filmu przez uczniów. Jeśli uczniowie zasygnalizują taką potrzebę, film można powtórzyć.
- Przekazując instrukcje i komunikaty, nauczyciel powinien formułować je w sposób jasny i zrozumiały, stosując krótkie zdania. Niekiedy polecenia należy powtarzać, a pracę dzielić na etapy.
- Oceniając pracę uczniów ze SPE, uczący powinien brać pod uwagę nie tylko efekty, ale przede wszystkim poczynione przez nich postępy, uwzględniając jednocześnie trudności, które musieli przezwyciężyć. Ważne są pochwały oraz motywowanie i zachęcanie do pracy.
- Uczniowie zdolni i cudzoziemscy, którzy znają język rosyjski, mogą pełnić funkcję liderów podczas pracy w grupach, inicjować naukę przez wymianę informacji pomiędzy uczniami (*peer learning*), ewentualnie wyjaśniać kwestie realioznawcze.

Beata Gawęcka-Ajchel – magister filologii rosyjskiej, nauczyciel dyplomowany. Ukończyła studia podyplomowe z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi oraz administracji państwowej i samorządowej. Wieloletni lektor, nauczyciel akademicki prowadzący zajęcia w ramach studiów dziennych, zaocznych podyplomowych i doktoranckich, pracownik nadzoru pedagogicznego, ewaluator, trener, ekspert ds. języków obcych (ORE). Od 2006 roku współautorka i autorka licznych publikacji do nauki języka rosyjskiego oraz materiałów metodycznych: programów nauczania, cyklu podręczników i zeszytów ćwiczeń *Смыслу и Эхо* (WSiP), scenariuszy lekcji, rozkładów materiałów oraz planów wynikowych. Z jej podręczników uczą się uczniowie w Polsce, Czechach i na Słowacji (INFOA). Współautorka publikacji *Język rosyjski dla studentów kierunków humanistycznych* (Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej) oraz materiałów ułatwiających przygotowanie do egzaminu gimnazjalnego z języka rosyjskiego *Gimnazjalne ABC. Egzamin z języka rosyjskiego* (WSiP). Od wielu lat prowadzi szkolenia z zakresu metodyki nauczania języka rosyjskiego, wspomaganie pracy szkół, umiejętności, kompetencji i kwalifikacji zdobywanych w toku edukacji formalnej, pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się. Propagatorka idei *lifelong learning*.